

УДК 82.03:82.08=81'25

ОСТАП ГРИЦАЙ ЯК ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ПОЛЯ

Марія ІВАНИЦЬКА (Київ, Україна)

e-mail: ivanytska@ukr.net

ІВАНИЦЬКА Марія. ОСТАП ГРИЦАЙ ЯК ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ПОЛЯ

У статті розглядається полікультурна особистість Остапа Грицяя як перекладача та популяризатора української літератури на німецькомовних теренах у першій половині 20-го століття. Проаналізовано стан дослідження його перекладацької діяльності, охарактеризовано його внесок у розвиток українсько-німецького літературного трансферу, висвітлено рецепцію його перекладацьких стратегій.

Ключові слова: українсько-німецький літературний переклад, культурна асиметрія, полікультурна особистість, перекладацьке поле, перекладацька стратегія.

IVANYTSKA Maria. OSTAP HRYTSAY AS THE FOUNDER OF THE UKRAINIAN-GERMAN TRANSLATION FIELD

This article deals with the polycultural individuality of Ostop Hrytsay as a translator and popularizer of Ukrainian literature in the German-speaking countries in the first part of the 20th century, it analyzes the research status of his translational activity, characterizes his contribution into the development of the Ukrainian-German translation transfer, covers the reception of his translation strategies. Ostop Hrytsay was one of the most productive translators of Ukrainian literature of the beginning of the 20th century along with Olha Kobyljanska and Ivan Franko. Unfortunately, his name was kept quiet in the Soviet Union, as he was the emigrant and belonged to 'The Union of the Liberation of Ukraine' – the organization that was fighting for the Ukrainian independence. Such an active political and social position had a decisive impact on Hrytsay's poetic, translational, literary and critical activity. It was noticeable in his numerous publications in different journals, in particular in 'Ukrainische Nachrichten' ('Ukrainian News'), which were published in Vienna during World War I and which purpose was to make the European community acquainted with the Ukrainian aspirations and Ukrainian literature. The translations of the works of Taras Shevchenko, Ivan Franko, Ivan Kotliarevsky, Lesya Ukrainka, Mykhailo Kotsiubynsky made by Ostop Hrytsay reflect the high level of his bilingualism, mastery and creativity. His literary and critical articles testify the understanding of the European literary process and Hrytsay's efforts to position Ukraine as the equal subject of the European political and cultural history.

Keywords: Ukrainian-German literary translation, cultural asymmetry, polycultural individuality, translation field, translation strategy.

Українські літературознавці та перекладознавці досить плідно займаються різними аспектами німецько-українського художнього перекладу. На жаль, перекладам з української німецькою присвячено на порядок менше розвідок. До таких робіт належать передусім праці М. Зимомрі, у яких автор висвітлює українсько-німецький переклад від першовитоків і до 70-их років, зупиняючись на здобутках окремих перекладачів [1; 8], а також Я. Лопушанського та О. Матвіїшин, в яких знаходимо матеріал про українсько-німецьких перекладачів початку 20-го ст. О. Грицяя, В. Горошовського, О. Кобилянську та ін. [3; 4]. Усе ж дослідники в більшості названих робіт розглядають переклад або з літературознавчої точки зору, або ж концентруються на методах перекладу, часто залишаючи поза увагою інші контексти особистості перекладача – соціальний, психологічний, біографічний. А ці аспекти мають, на нашу думку, вагомий вплив як на мовну маніфестацію перекладу, так і на виконання перекладачем ролі міжлітературного посередника.

Мета цієї розвідки – розглянути грані особистості перекладача Остапа Грицяя як міжкультурного посередника, який належав до найпродуктивніших популяризаторів української культури на німецькомовних теренах у першій половині 20-го ст. Для цього необхідно виконати такі завдання:

- охарактеризувати життєвий шлях перекладача та окреслити етапи формування його особистості;
- виявити чинники, які впливали на його перекладацькі макро- та мікрорішення;
- проаналізувати внесок О. Грицяя у розвиток українсько-німецького літературного трансферу;
- висвітлити підходи О. Грицяя до художнього перекладу в умовах значної культурної асиметрії та рецепцію його перекладацьких стратегій.

До найяскравіших особистостей, які представляли українську літературу на німецькомовних теренах на початку 20-го століття, належать, у першу чергу, Іван Франко, Ольга Кобилянська, Остап Грицяй. І якщо про І. Франка та О. Кобилянську написано цілу низку дослідницьких робіт, зокрема й у радянський час, то ім'я Остапа Грицяя було для радянського читача або невідомим або ж асоціювалося із «буржуазним націоналізмом». Саме тому внесок О. Грицяя в українсько-німецький літературний трансфер довгий час замовчувався, хоча він був, порівняно з І. Франком, продуктивнішим перекладачем

української літератури. І лише з кінця 1990-х років О. Грицай став відомим ширшому загалові. Цьому прислужилася, зокрема, дисертація Л. О. Прими «Остап Грицай – письменник, літературний критик, перекладач» [5], у якій авторка на матеріалі малодоступних в Україні джерел змогла показати величезне значення особистості О. Грицай для української літератури та для німецько-українських літературних відносин. У цій статті ми сконцентруємося лише на перекладацькому доробку О. Грицай, звертаючи увагу на сучасну рецепцію його перекладів.

Остап Грицай (1881-1954) народився у Галичині, закінчив Львівську академічну гімназію у 1902 р., студіював у Віденському університеті германістику і літературознавство. Отримавши звання доктора філософії, повернувся до Львова, де викладав у гімназії німецьку, польську та латинську мови. Його мовну особистість можна охарактеризувати як двомовну й двокультурну, оскільки більшу частину свого життя (з 1914 р.) він провів у Австрії та Німеччині, пишучи, перекладаючи, беручи активну участь у суспільному житті. Став знаним поетом і літературознавцем, а також громадським діячем, членом «Союзу визволення України» (СВУ) – політичної організації, яка боролася за самостійну та соборну Україну (Львів, 1914 – Відень, 1918) і розгорнула з цією метою у європейських державах широку інформаційно-публікаційну, просвітницьку та культурну діяльність, видавала газети та брошури українською та кількома європейськими мовами, зокрема й німецькою. З-під пера О. Грицай вийшли майже всі переклади, які публікувалися в тижневику СВУ «Ukrainische Nachrichten» («Українські новини»), а також численні статті про українських письменників у рубриках «Ukrainische Dichterköpfe» («Українські поети») та "Ukrainische Literaturbilder" («Українські літературні замальовки»). Серед його перекладів – німецька версія "Слова о полку Ігоревім", дві перші частини "Енеїди", "Ще не вмерла Україна", твори О. Олеся та П. Куліша. Для німецькомовної публіки він презентував І. Котляревського, Т. Шевченка (близько 30 поезій), І. Франка, Лесю Українку, М. Коцюбинського, порівнюючи їхній доробок з творами Е. Золя, В. Гете, Ф. Шіллера і проводячи літературознавчі паралелі. Таким чином, він не лише знайомив німецькомовних читачів з українською літературою, але й розглядав її в європейському контексті та підкреслював її внесок у світову культуру.

О. Грицай редагував також часопис «Ukrainische Blätter. Zeitschrift für die politischen und kulturellen Bestrebungen des ukrainischen Volkes» («Українські листки. Часопис політичних та культурних прагнень українського народу»), який видавався у Відні з червня по листопад 1918 р. педагогом і публіцистом В. Калиновичем, сприяючи знайомству німецькомовного читача з українськими змаганнями та українською культурою. Серед важливих публікацій цього часопису варто назвати працю О. Грицай "Der ukrainische Dichter" («Українські поети»), видруковану в 7 номерах "Ukrainische Blätter", яка стала серйозним оглядом розвитку української літератури від часів митрополита Іларіона і аж до низки сучасників О. Грицай – В. Щурата, О. Олеся, Б. Лепкого.

Я. Лопушанський, аналізуючи австрійські періодичні видання в кінці 19-го – на початку 20-го століття (як громадсько-політичні, так і наукові) зазначає, що квантитативно українські матеріали посідали серед цих видань одну з останніх позицій порівняно з матеріалами про інші слов'янські літератури. Такий стан справ він пояснює відсутністю високомистецьких перекладів і малою кількістю перекладачів, а також браком належних контактів з неукраїнськими виданнями [3, с. 29]. Вважаємо, що причина була дещо іншою: проаналізовані нами тогочасні переклади творів українських письменників досить вправні, перекладом займалося доволі багато полікультурних особистостей, що добре володіли обома мовами і самі були літераторами (окрім О. Грицай – О. Кобилянська, І. Франко, О. Роздольський, І. та О. Поповичі, М. Кічура, О. Гусар-Павлюх та ін.). Ми схильні пояснювати такий стан речей позалітературними чинниками, передусім невизначеністю державного та національного статусу українства. Щоб перебороти цю невизначеність бодай у галузі культури і докладали всіх зусиль українські письменники й громадські діячі, журналісти та перекладачі, а також симпатичні українства на німецькомовних землях, в тому числі й науковці.

У кінці 30-х- на початку 40-их років О. Грицай очолював Українське національне об'єднання у Відні, продовжуючи публікувати матеріали про Україну. Так, у 1938 р. у

Швейцарії вийшла книга "Ukrainische Literatur im Dienste ihrer Nation: Ukraine von gestern und heute" ("Українська література на службі своєї нації: Україна вчора й сьогодні"), котру підготували українські письменники-емігранти і яка досить широко презентувала Україну та її культуру, зокрема й нову українську літературу. У монографії була вміщена зокрема й стаття О. Грицай "Шевченко та сучасна Україна", в якій автор писав про національні змагання 1919-1921 рр. та закликав українців до активних зусиль заради національної справи [9].

У 50-их роках О.Грицай співпрацював із видавництвом «Ukraine», що публікувало великий за обсягом часопис «Ukraine in Vergangenheit und Gegenwart» («Україна в минулому та сьогодні»), який подавав матеріали суспільно-політичного, культурологічного, релігійного змісту про історію та сучасність України, у тому числі літературно-критичні статті та переклади. О. Грицай опублікував тут розгорнуті критичні статті про Т. Шевченка та І. Франка, долучивши власні переклади творів «За горами гори...» та «Каменярі».

А. Вольдан вважає, що О. Грицай був кращим перекладачем, аніж автором, характеризує його патріотичні вірші, що відкривали перші сторінки "Ukrainische Nachrichten" як солодко-патетичні, але вказує на величезну посередницьку роль поета, який писав і вступні статті, і есеї та рецензії до творів окремих авторів чи загальні огляди української літератури; як доказ А. Вольдан наводить цикл статей "Der ukrainische Dichter" з газети "Ukrainische Blätter", у яких О. Грицай подав усю історію української літератури від початків до свого часу, посортувавши її за авторами [10, с. 617].

Зауваження А. Вольдана щодо "патетичності" оригінальної творчості О. Грицай є виявом інакшості в сприйнятті національних ідей, артикульованих літературою, сучасним німецькомовним та українським науковим світом. Тоді як багато українських письменників / науковців / перекладачів боролися за незалежність України палким словом, гостро й критично виступали проти її колоніального статусу, гаряче переконували і продовжують переконувати світ у самотності української культури, німецькомовні вчені сприймають таке переважання мотивів національної боротьби й самотності, тяжіння до національних тем і гасел у загострено емоційній формі досить скептично, адже для Західної Європи епоха національно-визвольних рухів – у далекому минулому, а досвід націоналістичного минулого Німеччини спонукає з підозрою ставитися до наголошування національних ідей. Патріотична риторика Третього Рейху, яка розглядається нині як маніпулятивна, стала приводом до негативної оцінки пристрасності / піднесеності літератури патріотичного спрямування інших народів. Окрім того, пафос оцінюється швидше як "штучність" на противагу "автентичності".

На нашу думку, колоніальне становище України до Першої Світової війни якраз і спонукало таких представників інтелігенції, як О. Грицай, до жертвовного служіння ідеї її визволення. Тому емоційність та патетичність творчості цих поетів пояснюється передусім домінуванням у їхніх текстах апелювальної функції.

Таку риторичну та настанову Грицай-поета підтримувала діяльність і Грицай-перекладача. Уже сам вибір творів для перекладу та їхня інтерпретація засвідчують глибинний зв'язок О. Грицай з українською культурою та усвідомлення необхідності популяризації її мотивів, ідей та надбань серед представників інших культур. Приклади тому – переклад "Слов'янської оди" П. Куліша, що тематизувала загарбницьку політику російського царизму, вступна стаття О. Грицай до перекладу "Слова о Полку Ігоревім", яку він подав під заголовком "Староукраїнська героїчна пісня", а також орієнтація в перекладі не на старослов'янський текст, а на українські переклади (наприклад, І. Франка), що йшло в розріз із радянськими кліше про "Слово" як староруську пам'ятку, спільну для трьох слов'янських народів. На жаль, перекладені й підготовлені О. Грицаєм до друку антологія української поезії "Anthologie der ukrainischen Dichtung" (куди входили 138 віршів і поем від І. Котляревського до О. Олесея), "Кобзар", "Патетична соната" М. Куліша не знайшли своїх видавців. Зауважимо, що О. Грицай перекладав також і з німецької, наприклад, поезії Ф. Шіллера, у манері, близькій до Лукашевої, а значить, тяжіючи до народних висловів, архаїки, до вираження усього багатства української мови.

Щодо якості перекладацької праці О. Грицай знаходимо діаметрально протилежні оцінки: від засудження суб'єктивності та буржуазного націоналізму в радянський час до

визнання талановитості його перекладів у сучасній Україні [6, с. 143]. Так, у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому особистості О. Грицяя, Л. Прима аналізує характерні складники його перекладацької майстерності, до яких відносить пріоритетне бажання "донести до свідомості німецького читача волелюбний характер писань кращих митців українського народу, увиразнити суть національно-визвольних домагань українців та утверджувати віру в необхідність побудови незалежної України" [5, с. 110]. Я. Лопушанський, високо оцінюючи майстерність Грицаєвих інтерпретацій українських класиків, смислову і поетичну відповідність оригіналові та вдалу риму, адекватний вибір лексичних одиниць, збереження перекладом емоційної функції оригіналу, все ж виявляє хиби перекладу, куди відносить втрату експресивності, зокрема й українських реалій та «невідтворення всієї краси оригіналу» [2, с. 208]. На нашу думку, така оцінка досить суб'єктивна, оскільки перекладач, що мусив вибирати між одомашненням і очуженням і рахуватися із втратами через достатньо велику культурну асиметрію, ставив перед собою передусім макромету: знайомство німецькомовного читача з Україною та її літературою. Тому переважна орієнтація на вихідний текст, надто багато чужих елементів у перекладі (форенізація) могли б мати негативні наслідки для рецепції тексту цільовим читачем, який прагне до плинного та природнього звучання перекладу.

Проаналізувавши поетичні переклади О. Грицяя, виділяємо серед трансформацій, типових для цього перекладача такі: 1) передача реалій гіперонімом, напр., «свитка» – «der Rock», 2) розвиток лексичного значення, завдяки чому підсилюється емоційність напр., «вічний революціонер» – «ewiger Empörungsggeist», 3) семантичні зсуви, напр., «ні попівській тортури» – «keine Folter Höllenschauer» та 4) компенсаторні прийоми.

Як ілюстрацію наведемо уривок із перекладу «Слов'янської оди» П. Куліша, яка була актуальною і в часи О. Грицяя, і залишається, на жаль, актуальною до сьогодні.

Обманщице, кого ти не лестила,	Du, Lügnerin, wen hast du nicht umworben,
Кому м'яких ти не слала перин?	An wen denn hat sich nicht dein Ruf getraut?
Ще мало ти людей занепастила,	Zu wenig Menschen hast du noch verdorben
Що вірили обіцянкам твоїм!..	Von jenen, welche blindlings dir vertraut?

"Святою" ти себе провозласила	Zur „Heiligen“ beliebtest du zu werden,
І небеса під себе осягла,	und also wardst dem Himmel zum Genoss,
А на землі твоя нечиста сила	ob auch dein böses Schergenheer auf Erden
Слов'янську кров сторіками лила.	das Slawenblut in Strömen schon vergoss.

І всіх слов'ян скликаєш воедино:	Und allen Slawen rufst du doch entgegen:
"Зливайтесь: я – море, ви – руч'ї..	„Strömt zu: ihr seid die Flüße - ich das Meer Kommt
Корітеся і нахиляйте спину,	demutvoll auf mir auf allen Wegen
Хилітеся під присуди мої....	Und mein Gebot sei künftig euer Herr...
	[цит. за 2, с. 214].

У першій строфі відбулася заміна метафоричного образу «стелити м'які перини», що підсилює значення попередньої лексеми «лестити» і отримує контекстуальне значення «давати солодкі (скоріше за все, неправдиві) обіцянки», на простіший образ «Ruf vertrauen», що значить «довірково звертатися із закликом». Таким чином перекладач експлікує образ оригіналу і знижує експресивність. Але тут же у кінці строфи він додає лексему «сліпо» (довіряти), і у такий спосіб підвищує емоційність висловлювання.

У другій строфі перекладач розгортає образ «нечистої сили», використовуючи оказіоналізм «Schergenheer» (військо судових виконавців), означаючи його прикметником «böses» (зле). Іменник «Scherge» має негативну конотацію і є застарілим, що компенсує стилістичну втрату, оскільки дієслово «провозгласити» несе у собі архаїчну конотацію, і тому належить до високого стилю. Таку компенсаторну тактику підтримує вживання дієслова «werden» в архаїчній формі минулого «wardst».

У третій строфі перекладач модифікує заклик «корітеся» і «нахиляйте (спину)» за допомогою прикметника «demutvoll», що значить «смирено, покірно, не ремствуєчи» і

посилює вимогу «корітеся під присуди мої», використовуючи іменник із широкою семантикою «Gebot»: «мої вимоги / накази / заповіді будуть вам Богом».

Бачимо, що риси української національної ментальності та мовної картини світу простежуються і у макрорішеннях, і у мікрорішеннях перекладача. Його переклади відзначаються не лише адекватним збереженням змісту, образної картини, метричної та фонетичної системи, але й плинністю мови перекладу: його рими легкі і природні, а ритмомелодійний малюнок відтворено досконало. Саме його переклади неодноразово використовувалися німецькомовними літературними критиками в публікаціях про українську літературу (напр., у книзі А. Єнсена "Тарас Шевченко", 1916 р.); переклад О. Грицяя був узятий до збірки "Народе мій: Пролог до поеми "Мойсей" мовам народів світу" [Franko 1989, 88-89].

Полілінгвізм та полікультурність О. Грицяя та інших представників українсько-німецького перекладацького поля того часу можна вважати втіленням відкритості України як частини Центральної Європи багатокультурності, символом взаємопроникнення літератур та стирання чітких меж між літературними полями. Уявлення про своє та чуже хоча й існували, але не сприймалися антагоністично. Цей поліфонічний культурний континуум спонукав до подальших рефлексій щодо сусідніх культур та саморефлексій, до критичних поглядів на себе, до бажання оцінити свої позиції у порівнянні з іншими та розвивати їх, разом з тим – до бажання показати себе, інформувати німецькомовну аудиторію про українство, налагоджувати культурні контакти з німецькими культурними й політичними колами.

Перспективи дослідження полягають у порівнянні перекладів О. Грицяя з перекладами інших перекладачів того ж покоління, носіїв української та німецької мови.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Зимомря Н. И. Интернациональное содружество культур: межлитературные связи и роль перевода в художественном процессе: дис. ... д-ра филол. наук / Н. И. Зимомря – Берлин: Университет им. Гумбольдта, 1984. – 514 с.
2. Лопушанський Я. Українська класика в німецькомовних інтерпретаціях О. Грицяя // Wiener Slavisches Jahrbuch. – Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1996. – Band 42. – S. 205 – 216.
3. Лопушанський Я. М. Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша половина ХХ ст.): дис.... канд. філол. наук. 10.01.05 – порівняльне літературознавство / Лопушанський Ярослав Михайлович. – Ужгород: Ужгородський держуніверситет, 2000. – 232 с.
4. Матвіїшин О. М. Українська проза початку ХХ століття в перекладах німецькою мовою: лінгвокультурний вимір: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Оксана Миколаївна Матвіїшин; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2011. – 222 с.
5. Прима Л. О. Остап Грицяй – письменник, літературний критик, перекладач: дис. ... канд. філол. наук., спец. 10.01.01 / Прима Любов Олексіївна; Дрогобицький держ.пед. ун-т імені Івана Франка. – Дрогобич, 2000. – 200 с.
6. Прима Л.О. Остап Грицяй як інтерпретатор шевченкового тексту (на матеріалі аналізу перекладу поеми «Кавказ» німецькою мовою) / Л. О. Прима // Лінгвістичні дослідження. – 2011. – Вип. 32. – С. 142-148.
7. Franko I. An das Volk! Prolog zum epischen Gedichte „Moses“ (1905). [Aus dem Ukr. v. O. Hrycaj] / I. Я. Франко. Народе мій: Пролог до поеми «Мойсей» мовами народів світу / [Упоряд. Ф. Погребенник]. – Львів: Каменярь, 1989. – С. 88 – 89.
8. Symomrja M. Die Rezeption ukrainischen Literaturgutes im deutschen Sprachgebiet von den Anfängen bis zur Großen Sozialistischen Oktoberrevolution von 1917: Dissertation. / Mykola Symomrja. – Berlin: Humboldt Universität zu Berlin, 1972. – 639 S.
9. Ukrainische Literatur im Dienste ihrer Nation: Ukraine von gestern und heute / Hrsg. v. Ostap Hryzai. – Bern: Suter, 1938. – 91 S.
10. Woldan A. Zur Rezeption der ukrainischen Literatur im deutschen Sprachraum / Alois Woldan // Ukraine. Geographie – Ethnische Struktur – Geschichte – Sprache und Literatur – Kultur – Politik – Bildung – Wirtschaft – Recht / [Hrsg. v. Peter Jordan, Andreas Kappler u. a.]. – Wien u.a.: Lang, 2001. – S. 609 – 628.

REFERENCES

1. Zymomrja, N. Y. (1984): Internacyonal'noe sodružestvo kul'tur: mežliteraturnye svjazi i rol' perevoda v chudožestvennom procese [The International Community of Cultures: Interliterary Connections and the Role of the Translation in the Literary Process. PhD thesis research]. Berlin: Humboldt University.
2. Lopusans'kyj, J. (1996): Ukrajins'ka klasyka v nimec'komovnyh interpretacijach O. Hrycaja [The Ukrainian Classics in the German Interpretations of O. Hrytsaj] // Wiener Slavisches Jahrbuch. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 42, 205 – 216.
3. Lopusans'kyj, J.A. (2000): Recepcija ukrajins'koji literatury v nimec'komovnomu sviti (perša polovyna XX st.) [The Reception of Ukrainian Literature in the German-speaking World (the First Part of the 20th Century)]: dys.... kand. filol. nauk. Užhorod: University of Užhorod.

4. Matvijišyn, O. M. (2011): *Ukrajins'ka proza počatku XX stolittja v perekladaх nimec'koju movoju: linhvokul'turnyj vymir* [The Ukrainian Prose of the Beginning of the 20th Century in the German Translations: the Lingua-Cultural Dimension. PhD thesis research]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyi
5. Pryma, L. O. (2000): *Ostap Hrycaj – pys'mennyk, literaturnyj krytyk, perekladač* [Ostap Hrytsay – the Writer, Literary Critic, Translator. PhD thesis research]. Drohobyč: Ivan Franko University of Drohobyč.
6. Pryma, L.O. (2011): *Ostap Hrycaj jak interpretator ševčenkovoho tekstu (na materiali analizu perekladu poemy «Kavkaz» nimec'koju movoju* [Ostap Hrytsay as the Interpreter of Shevchenko's texts (on the Material of the German Translation of the Poem 'The Caucasus')] // *Linhvistyčni doslidžennja* [Linguistic Studies], 32, 142-148.
7. Franko, I. (1989): *An das Volk! Prolog zum epischen Gedichte „Moses“ (1905)*. [Aus dem Ukr. v. O. Hrycaj] [Ed. by F. Pohrebennyk]. – Lviv: Kamenjar, 88 – 89.
8. Symomrja, M. (1972): *Die Rezeption ukrainischen Literaturgutes im deutschen Sprachgebiet von den Anfängen bis zur Großen Sozialistischen Oktoberrevolution von 1917: Dissertation*. Berlin: Humboldt Universität zu Berlin.
9. *Ukrainische Literatur im Dienste ihrer Nation (1938)*. // *Ukraine von gestern und heute* / Hrsg. v. Ostap Hryzai. Bern: Suter.
10. Woldan, A. (2001): *Zur Rezeption der ukrainischen Literatur im deutschen Sprachraum // Ukraine. Geographie – Ethnische Struktur – Geschichte – Sprache und Literatur – Kultur – Politik – Bildung – Wirtschaft – Recht* / [Hrsg. v. Peter Jordan, Andreas Kappler u. a]. Wien u.a.: Lang, 609 – 628.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Марія Іваницька – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської філології та перекладу Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: українсько-німецький літературний переклад, стилістика німецької мови, особистість перекладача.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Maria Ivanytska – Doctor of Philological Sciences, associate Professor, Head of the Department of Germanic Languages and Translation at the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific interests: Ukrainian-German literary translation, translator's individuality, reception of Ukrainian literature in Germany.

УДК 81'255:(808.7+61)

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ: СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ

Роксолана ПОВОРОЗНЮК (Київ, Україна)

e-mail: rocksol24@i.ua

ПОВОРОЗНЮК Роксолана. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ: СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ

У статті представлений авторський погляд на проблему популяризації медичних текстів у перекладі. Внаслідок процесів глобалізації й медикалізації сучасного суспільства, а також утверджених на загальнодержавному рівні принципів права особистості на активну участь у процесі забезпечення якості життя й добробуту, проблема ознайомлення населення з новітніми досягненнями медицини через переклад спеціалізованої літератури стає надзвичайно актуальною. Розглянуті основні стратегії й тактики популяризації в перекладі.

Ключові слова: медичний переклад, популяризація, біомедична культура, біомедичний дискурс, біомедичні концепти

POVOROZNYUK Roksolana. POPULARIZING MEDICAL TEXT IN TRANSLATION: STRATEGIES AND TACTICS

The article presents the author's perspective of popularizing medical texts in translation. Due to the processes of globalization and medicalization of the modern societies, as well as the principles of empowerment and active pursuit by the citizens of their life quality and well-being, the problem of raising popular awareness of the modern medical developments via translation becomes especially topical nowadays. Representatives of various cultures perceive medical knowledge differently due to cognitive and conceptual specificities that reflect themselves in the language and are encoded in the mode of thinking, furnishing a favorable ground for investigating the culture-specific biomedical concepts as the main units of cognition, as well as the principal methods of their representation in translation. As far as medical concepts are concerned, their verbalization facilitates understanding of medical culture as well as historical and social values of the nation. The principal strategies and tactics of popularization in translation are explored. The theoretical value of the research is preconditioned by the fact that the establishment of linguistic and cultural specificities of representation of biomedical concepts and specialized information in the translation of scientific-popular texts promotes successful usage of translation techniques. As medical translators play an important role in transferring meaning and ensuring communication among various biomedical cultures, an overview of potential translation challenges is undertaken. To identify the underlying difficulties behind representation of medical concepts in the target language and how they could be approached in translation the cognitive aspect is utilized. The findings ascertain that the translation of medical concepts proves to be difficult and challenging for translators. Thus, the work manifests culture-bound specificities of translation techniques implemented in rendering of scientific-popular medical texts. The use of appropriate strategies for translating medical concepts and subsequently the quality of the translated scientific-popular medical texts are in direct correlation with the professional level and competence of a translator. Consequently, understanding genre specificities and well-elaborated translation strategies enhance the quality of popularized medical translation product.

Keywords: medical translation, popularization, biomedical culture, biomedical discourse, biomedical concepts.

Новітня стадія розвитку світового біомедичного дискурсу позначена двома паралельно існуючими тенденціями: тенденцією глобалізації й тенденцією популяризації. Перша утверджує наміри кожної окремої національної біомедичної культури інтегрувати в загальну мережу заходів оптимізації добробуту й захисту прав особистості на життя, друга знаменує вихід медичної комунікації далеко за межі суто фахових інтеракцій. Віднині біомедична